

Θεματικό δελτίο

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το πεδίο εφαρμογής του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται στο άρθρο 51 αυτού, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Οι διατάξεις του [...] [χ]άρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες.

2. Ο [...] [χ]άρτης δεν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν θεσπίζει νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα για την Ένωση, ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα όπως ορίζονται στις Συνθήκες.»

Όσον αφορά τις πράξεις του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο, στη νομολογία του σχετικά με το κύρος ορισμένων πράξεων του παράγωγου δικαίου, διενήργησε έλεγχο υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων¹ και διευκρίνισε ότι πράξεις όπως οι οδηγίες του δικαίου της Ένωσης πρέπει οπωσδήποτε να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα αυτό².

Όσον αφορά τα κράτη μέλη, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο πολυάριθμων αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, απεφάνθη σχετικά με την έννοια της «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης», υποδεικνύοντας, ιδίως, σειρά στοιχείων που είναι δυνατόν να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να εκτιμηθεί αν μια εθνική ρύθμιση εμπίπτει στην εν λόγω έννοια.

¹ Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Απριλίου 2014 στην υπόθεση Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. (C-293/12, EU:C:2014:238, σκέψη 69).

² Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Μαΐου 2014 στην υπόθεση Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψεις 68 επ.).

I. Η εφαρμογή του χάρτη στα θεσμικά και λοιπά όργανα και στους οργανισμούς της Ένωσης

Απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2016 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Ledra Advertising κατά Επιτροπής και ΕΚΤ (C-8/15 Ρ έως C-10/15 Ρ, EU:C:2016:701)

Η Κυπριακή Δημοκρατία, που έχει ως νόμισμα το ευρώ, είχε ζητήσει χρηματοδοτική συνδρομή από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ)³ λόγω των δυσχερειών τις οποίες αντιμετώπισαν στην αρχή του έτους 2012 ορισμένες τράπεζες εγκατεστημένες σε αυτό το κράτος μέλος. Η εν λόγω συνδρομή επρόκειτο να χορηγηθεί στο πλαίσιο προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής που θα συγκεκριμενοποιούνταν από μνημόνιο κατανόησης το οποίο θα διαπραγματευόταν, μεταξύ άλλων, η Επιτροπή εξ ονόματος του ΕΜΣ. Το μνημόνιο αυτό υπεγράφη στις 26 Απριλίου 2013 από την Κυπριακή Δημοκρατία και τον ΕΜΣ. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι οποίοι διατηρούσαν καταθέσεις σε ορισμένες τράπεζες εγκατεστημένες στην Κύπρο, άσκησαν προσφυγές ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με αίτημα, αφενός, την ακύρωση ορισμένων σημείων του εν λόγω μνημονίου και, αφετέρου, την αποκατάσταση της ζημίας που εκτιμούσαν ότι είχαν υποστεί. Κατά την άποψή τους, η ζημία αυτή οφειλόταν τόσο στη συμπερίληψη των επίμαχων σημείων στο μνημόνιο κατανόησης όσο και στην παράβαση, εκ μέρους της Επιτροπής, της υποχρεώσεώς της να μεριμνά για τη συμφωνία του μνημονίου με το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, με το άρθρο 17, παράγραφος 1 (δικαίωμα ιδιοκτησίας), του χάρτη. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε τις προσφυγές τους εν μέρει απαράδεκτες και εν μέρει αβάσιμες και, ακολούθως, οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον ο χάρτης είχε εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο τόνισε ότι, ναί μεν τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης στο πλαίσιο της Συνθήκης για τη θέσπιση του ΕΜΣ, και επομένως ο χάρτης δεν απευθύνεται σε αυτά στο ως άνω πλαίσιο, πλην όμως ο χάρτης απευθύνεται στα θεσμικά όργανα της Ένωσης ακόμη και στην περίπτωση που αυτά ενεργούν εκτός του νομικού πλαισίου της Ένωσης.

Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι, στο πλαίσιο της υπογραφής μνημονίου κατανόησης όπως αυτό της 26ης Απριλίου 2013, η Επιτροπή υποχρεούται βάσει τόσο του άρθρου 17, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το οποίο της αναθέτει το γενικό καθήκον να επιβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, όσο και του άρθρου 13, παράγραφοι 3 και 4, της Συνθήκης για τη θέσπιση του ΕΜΣ, το οποίο της επιβάλλει να μεριμνά για τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης των μνημονίων κατανόησης που συνάπτονται από τον ΕΜΣ, να διασφαλίζει ότι το μνημόνιο είναι σύμφωνο με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον χάρτη. Συνεπώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στην προκειμένη περίπτωση, όφειλε να εξετάσει, όσον αφορά τις αγωγές αποζημιώσεως, αν η Επιτροπή, στο πλαίσιο της υπογραφής του μνημονίου κατανόησης της 26ης Απριλίου 2013, είχε συμβάλει σε κατάφωρη προσβολή του κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του χάρτη δικαιώματος ιδιοκτησίας των αναιρεσιόντων⁴.

³ Η Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας συνήφθη στις Βρυξέλλες (Βέλγιο), στις 2 Φεβρουαρίου 2012, μεταξύ του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Ιρλανδίας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, της Μάλτας, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, της Σλοβακικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Φινλανδίας. Η Συνθήκη αυτή τέθηκε σε ισχύ στις 27 Σεπτεμβρίου 2012.

⁴ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Ετήσια Έκθεση 2016, σ. 72.

II. Η εφαρμογή του χάρτη στα κράτη μέλη: η έννοια της «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης»

1. Εφαρμοστέες αρχές

Απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105)

Η διαφορά της κύριας δίκης, η οποία είχε ανακύψει μεταξύ του Åklagaren (σουηδικής εισαγγελικής αρχής) και του H. Åkerberg Fransson αφορούσε την ποινική δίωξη που είχε ασκηθεί σε βάρος του τελευταίου για σοβαρή φοροδιαφυγή. Ειδικότερα, με βάση το κατηγορητήριο, ο H. Åkerberg Fransson είχε παράσχει, με τις φορολογικές δηλώσεις του για τα οικονομικά έτη 2004 και 2005, ανακριβή στοιχεία που εξέθεσαν το Δημόσιο Ταμείο στον κίνδυνο απώλειας εσόδων κατά την είσπραξη του φόρου εισοδήματος και του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Επίσης, κατά του ίδιου είχε ασκηθεί δίωξη και για παράλειψη δηλώσεως των εργοδοτικών εισφορών για τις περιόδους αναφοράς του Οκτωβρίου 2004 και του Οκτωβρίου 2005, όπερ εξέθεσε τους κοινωνικοασφαλιστικούς οργανισμούς στον κίνδυνο απώλειας εσόδων.

Η φορολογική διοίκηση επέβαλε στον H. Åkerberg Fransson διάφορες κυρώσεις για τα δύο επίμαχα φορολογικά έτη, ήτοι κυρώσεις όσον αφορά τα εισοδήματα από την οικονομική του δραστηριότητα, όσον αφορά τον ΦΠΑ και όσον αφορά τις εργοδοτικές εισφορές. Οι κυρώσεις αυτές του επιβλήθηκαν εντόκως και δεν προσβλήθηκαν ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου. Η απόφαση περί επιβολής τους στηρίχθηκε στα ίδια πραγματικά περιστατικά περί ψευδών δηλώσεων τα οποία είχε λάβει υπόψη η εισαγγελική αρχή κατά την ποινική διαδικασία.

Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ανέκυψε το ζήτημα κατά πόσον η ποινική δίωξη σε βάρος του H. Åkerberg Fransson έπρεπε να κηρυχθεί απαράδεκτη με το αιτιολογικό ότι του είχε ήδη επιβληθεί κύρωση για την ίδια πράξη στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας, πράγμα που μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά παράβαση της απαγορεύσεως της επιβολής διττής κυρώσεως για την ίδια αξιόποινη πράξη, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου αριθ. 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και στο άρθρο 50 του χάρτη. Συνεπώς, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα, μεταξύ άλλων, αν η αρχή *ne bis in idem* που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του χάρτη εμποδίζει την άσκηση ποινικής διώξεως για φοροδιαφυγή κατά κατηγορούμενου, όταν σε αυτόν έχει ήδη επιβληθεί φορολογική κύρωση για την ίδια πράξη ψευδούς δηλώσεως.

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας το ζήτημα της αρμοδιότητάς του, υπενθύμισε καταρχάς ότι το πεδίο εφαρμογής του χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, αυτού, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Συναφώς, επισήμανε ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης μπορούν να εφαρμόζονται σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών. Το Δικαστήριο τόνισε ότι, για τον λόγο αυτόν, δεν μπορεί να εκτιμήσει, με γνώμονα τον χάρτη, εθνική κανονιστική ρύθμιση που δεν εντάσσεται στο πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης. Αντιθέτως, όταν η ρύθμιση αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, οφείλει να παρέχει όλα τα αναγκαία ερμηνευτικά στοιχεία

για την εκτίμηση, εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου, της συμφωνίας της κανονιστικής αυτής ρυθμίσεως με τα θεμελιώδη δικαιώματα των οποίων τον σεβασμό διασφαλίζει (σκέψεις 17-23)⁵.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επισήμανε ότι οι φορολογικές κυρώσεις και η ποινική δίωξη των οποίων ο H. Åkerberg Fransson αποτέλεσε ή αποτελεί το αντικείμενο συνδέονται εν μέρει με παραβάσεις των υποχρεώσεων του όσον αφορά τις δηλώσεις του στον τομέα του ΦΠΑ. Εκτίμησε, αφενός, ότι από τα άρθρα 2, 250, παράγραφος 1, και 273 της οδηγίας 2006/112/EK και από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ απορρέει ότι κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα που είναι κατάλληλα να εξασφαλίσουν την είσπραξη ολοκλήρου του ΦΠΑ που οφείλεται στο έδαφός του και να καταπολεμήσει τη φοροδιαφυγή. Αφετέρου, διαπίστωσε ότι το άρθρο 325 ΣΛΕΕ υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καταπολεμούν, με αποτρεπτικά και αποτελεσματικά μέτρα, τις παράνομες δραστηριότητες που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, σημειώνοντας συναφώς ότι οι ίδιοι πόροι της Ένωσης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2007/436/EK, τα έσοδα από την εφαρμογή ενιαίου συντελεστή όσον αφορά την εναρμονισμένη βάση του ΦΠΑ, η οποία καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της Ένωσης. Εκ των ανωτέρω συνήγαγε ότι φορολογικές κυρώσεις και ποινική δίωξη για φοροδιαφυγή, όπως αυτές των οποίων αντικείμενο ήταν ή είναι ο H. Åkerberg Fransson λόγω της ανακρίβειας των στοιχείων που παρέσχε όσον αφορά τον ΦΠΑ, συνιστούν εφαρμογή των άρθρων 2, 250, παράγραφος 1, και 273 της οδηγίας 2006/112/EK και του άρθρου 325 ΣΛΕΕ και, συνεπώς, του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη. Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο να απαντήσει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα και να παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας που ήταν αναγκαία για την εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου εκτίμηση της συμφωνίας της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως προς την αρχή *ne bis in idem* που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του χάρτη (σκέψεις 24-27, 31).

Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Julian Hernández κ.λπ. (C-198/13, EU:C:2014:2055)

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, επτά μισθωτών και, αφετέρου, των ευρισκομένων σε κατάσταση αφερεγγυότητας εργοδοτών τους και του ισπανικού Δημοσίου, με αντικείμενο την καταβολή των μισθών που οφείλονταν στους εν λόγω μισθωτούς συνεπεία της απολύσεώς τους, η οποία κρίθηκε άκυρη από τα εθνικά δικαστήρια.

Με βάση την εφαρμοστέα εν προκειμένω ισπανική ρύθμιση, ο εργοδότης μπορεί να ζητήσει από το Ισπανικό Δημόσιο να καταβάλει τους μισθούς υπερημερίας που οφείλονται μετά την παρέλευση της 60ής εργάσιμης ημέρας από της ασκήσεως της αγωγής κατά του κύρους της απολύσεως. Σε περίπτωση που ο εργοδότης δεν έχει καταβάλει τους συγκεκριμένους μισθούς και τελεί σε κατάσταση προσωρινής αφερεγγυότητας, ο οικείος εργαζόμενος μπορεί, διά υποκαταστάσεως εκ του νόμου, να ζητήσει απευθείας από το εν λόγω κράτος μέλος την καταβολή των προαναφερθέντων μισθών.

Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν η εν λόγω ρύθμιση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/94/EK⁶ και αν προσκρούει στο άρθρο 20 (ισότητα έναντι του νόμου) του χάρτη, καθόσον τυγχάνει εφαρμογής μόνο σε περίπτωση καταχρηστικής απολύσεως, εξαιρουμένων των περιπτώσεων άκυρης απολύσεως.

Καταρχάς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το γεγονός και μόνον ότι ένα εθνικό μέτρο εμπίπτει σε τομέα στον οποίο η Ένωση διαθέτει αρμοδιότητες δεν το εντάσσει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν συνεπάγεται εφαρμογή του χάρτη. Στη συνέχεια, επισήμανε ότι, προκειμένου να κριθεί αν εθνικό μέτρο συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια

⁵ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Ετήσια Έκθεση 2013, σ. 16.

⁶ Οδηγία 2008/94/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (EE L 283 της 28.10.2008, σ. 36).

του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη, πρέπει να εξετασθεί, μεταξύ άλλων στοιχείων, αν η επίμαχη εθνική ρύθμιση σκοπεί στην εφαρμογή διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, ο χαρακτήρας της ρυθμίσεως αυτής και το αν με αυτήν επιδιώκεται η επίτευξη σκοπών διαφορετικών από εκείνους του δικαίου της Ένωσης, ακόμη και αν η ρύθμιση ενδέχεται να επηρεάζει εμμέσως το δίκαιο αυτό, καθώς και αν υφίσταται σχετικώς ειδική ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης ή δυνάμενη να το επηρεάσει (σκέψεις 36, 37).

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εξέτασε ιδίως το κριτήριο της επιδιώξεως, με το επίμαχο εθνικό μέτρο, σκοπού που καλύπτεται από την οικεία οδηγία. Συναφώς, επισήμανε ότι από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επίμαχης στην κύρια δίκη ρυθμίσεως προκύπτει ότι αυτή δεν αποβλέπει στην εξασφάλιση ελάχιστου επιπέδου προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, στην οποία αποβλέπει η οδηγία 2008/94/EK, αλλά στην επανόρθωση από το Ισπανικό Δημόσιο των επιζήμιων συνεπειών που απορρέουν από τις ένδικες διαδικασίες οι οποίες διαρκούν άνω των 60 εργάσιμων ημερών. Επιπλέον, το Δικαστήριο σημείωσε ότι το γεγονός απλώς και μόνον ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση εμπίπτει σε τομέα στον οποίο η Ένωση διαθέτει αρμοδιότητες δυνάμει του άρθρου 153, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ δεν συνεπάγεται εφαρμογή του χάρτη. Κατά συνέπεια, από το σύνολο των εξετασθέντων στοιχείων συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η επίμαχη ρύθμιση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη και, επομένως, δεν μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα των εγγυήσεων του χάρτη και, ιδίως, του άρθρου του 20 (σκέψεις 38-41, 46, 48, 49 και διατακτικό)⁷.

2. Στοιχεία βάσει των οποίων εκτιμάται η ύπαρξη εθνικού μέτρου «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης»

2.1. Το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει στα κράτη μέλη μία ή περισσότερες ειδικές υποχρεώσεις, ή η εθνική κατάσταση εμπίπτει σε ειδική ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης

Απόφαση της 6ης Μαρτίου 2014, Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126)

Ο προσφεύγων, κύριος ακινήτου ευρισκομένου σε περιοχή υποκείμενη σε περιορισμούς για λόγους προστασίας του τοπίου, είχε πραγματοποιήσει χωρίς προηγούμενη άδεια έργα που συνεπάγονταν αύξηση του όγκου του ακινήτου αυτού. Δεδομένου ότι για αυτή την κατηγορία έργων δεν ήταν δυνατή η αναδρομική τακτοποίηση, η Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo (διεύθυνση πολιτιστικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς του Παλέρμο, Ιταλία) εξέδωσε διάταξη-εντολή επαναφοράς του χώρου στην προτέρα κατάσταση με την κατεδάφιση όλων των έργων που κατασκευάστηκαν καταχρηστικά.

Το αιτούν δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή κατά της ανωτέρω διατάξεως-εντολής, διερωτάτο μεταξύ άλλων αν η επίμαχη εθνική ρύθμιση, καθόσον απέκλειε, βάσει τεκμηρίου, μια κατηγορία έργων από οποιαδήποτε εξέταση της συμβατότητας αυτών με την προστασία του τοπίου επιβάλλοντας την κατεδάφισή τους, συνιστούσε αδικαιολόγητη και δυσανάλογη προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας το οποίο εγγυάται το άρθρο 17 του χάρτη.

Αποφαινόμενο επί της αρμοδιότητάς του να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η έκφραση «όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51 του χάρτη, επιβάλλει την ύπαρξη συνδέσμου ορισμένου βαθμού, που να υπερβαίνει την εγγύτητα των σχετικών τομέων ή τις έμμεσες επιπτώσεις του ενός τομέα στον άλλο. Προσέθεσε ότι, για να

⁷ Αυτή η απόφαση παρουσιάστηκε στην Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 14.

καθοριστεί αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση εμπίπτει στην εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51 του χάρτη, πρέπει να εξετάζεται, μεταξύ άλλων στοιχείων, αν αυτή σκοπεί στην εφαρμογή διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, ο χαρακτήρας της ρυθμίσεως αυτής και το αν αυτή επιδιώκει σκοπούς διαφορετικούς από εκείνους του δικαίου της Ένωσης, έστω και αν η ρύθμιση ενδέχεται να επηρεάζει εμμέσως το δίκαιο αυτό, καθώς και αν υφίσταται ειδική ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης στον τομέα αυτό ή δυνάμενη να τον επηρεάσει (σκέψεις 24, 25).

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο, εφαρμόζοντας διάφορα από τα ως άνω συναχθέντα στοιχεία, συμπέρανε ότι ήταν αναρμόδιο. Ειδικότερα, διαπίστωσε ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης τις οποίες επικαλούνταν το αιτούν δικαστήριο δεν επιβάλλουν καμία υποχρέωση στα κράτη μέλη όσον αφορά την επίμαχη στην κύρια δίκη κατάσταση. Επιπλέον, επισήμανε ότι οι σκοποί των κανονιστικών ρυθμίσεων του δικαίου της Ένωσης και της επίμαχης εθνικής ρυθμίσεως δεν είναι ίδιοι. Τέλος, επισήμανε ότι οι διατάξεις της επίμαχης εθνικής ρυθμίσεως δεν συνιστούν εφαρμογή κανόνων του δικαίου της Ένωσης και συνεπώς έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale per la Sicilia (Ιταλία) (σκέψεις 26-33 και διατακτικό).

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Ν. Σ. κλπ. (C-411/10, EU:C:2011:865)

Η υπόθεση της κύριας δίκης αφορούσε διαφόρους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι υπέβαλαν αίτηση ασύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο ή στην Ιρλανδία έχοντας προηγουμένως διέλθει από την Ελλάδα. Οι ενδιαφερόμενοι εναντιώνονταν στη μεταφορά τους στην Ελλάδα, ήτοι στο κράτος μέλος που κανονικά ήταν υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεών τους για χορήγηση ασύλου με βάση τον κανονισμό (ΕΚ) 343/2003⁸ (λεγόμενο «κανονισμό Δουβλίνο II»). Ειδικότερα, διατείνονταν ότι η μεταφορά αυτή θα προσέβαλλε τα θεμελιώδη δικαιώματά τους ή ότι οι διαδικασίες και οι συνθήκες για τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα δεν ήταν ικανοποιητικές και ότι, ως εκ τούτου, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου βρίσκονταν επί του παρόντος υποχρεούνταν να ασκήσει τη διακριτική ευχέρεια που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο II, αναλαμβάνοντας την ευθύνη να εξετάσει τις αιτήσεις τους για τη χορήγηση ασύλου και να αποφανθεί επ' αυτών.

Στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής, εγείρονταν μεταξύ άλλων δύο ζητήματα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του χάρτη.

Αρχικά, το Δικαστήριο κλήθηκε να κρίνει αν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6 ΣΛΕΕ και/ή του άρθρου 51 του χάρτη, η απόφαση την οποία λαμβάνει κράτος μέλος βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο II σχετικά με το αν θα εξετάσει ή όχι αίτηση χορηγήσεως ασύλου για την οποία το κράτος μέλος αυτό δεν είναι υπεύθυνο βάσει των κριτηρίων του κεφαλαίου III του κανονισμού αυτού. Συναφώς, το Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο II παρέχει στα κράτη μέλη εξουσία εκτιμήσεως, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου που προβλέπει η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θέσπισε ο νομοθέτης της Ένωσης. Τα κράτη μέλη πρέπει να ασκούν αυτήν την εξουσία εκτιμήσεως τηρώντας τις λοιπές διατάξεις του εν λόγω κανονισμού. Επιπλέον, το κράτος μέλος που λαμβάνει την απόφαση να εξετάσει το ίδιο αίτηση ασύλου καθίσταται υπεύθυνο κράτος μέλος κατά την έννοια του κανονισμού Δουβλίνο II και υποχρεούται, κατά περίπτωση, να ενημερώσει το έτερο ή τα λοιπά κράτη μέλη τα οποία αφορά η αίτηση ασύλου. Συνεπώς, κατά το Δικαστήριο, κράτος μέλος που ασκεί την παρεχόμενη από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο II εξουσία εκτιμήσεως θέτει σε εφαρμογή το δίκαιο της

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50 της 25.2.2003, σ. 1).

Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη (σκέψεις 55, 65-69, σημείο 1 του διατακτικού).

Έπειτα, καθόσον ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα αφορούσαν υποχρεώσεις που υπέχει το Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με την προστασία που παρέχεται στα πρόσωπα επί των οποίων έχει εφαρμογή ο κανονισμός Δουβλίνο II, ανέκλυτε το ερώτημα αν η απάντηση ενδέχεται να διαφοροποιηθεί καθ' οιονδήποτε τρόπο σε περίπτωση κατά την οποία ληφθεί υπόψη το Πρωτόκολλο (αριθ. 30) περί της εφαρμογής του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Δημοκρατία της Πολωνίας και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά. Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, υπογράμμισε ότι από το άρθρο 1 του εν λόγω Πρωτοκόλλου προκύπτει ότι αυτό δεν θέτει εν αμφιβόλω το εφαρμοστέο του χάρτη ως προς το Ηνωμένο Βασίλειο ή την Πολωνία, κρίση που ενισχύεται από την τρίτη και την έκτη αιτιολογική σκέψη του ίδιου Πρωτοκόλλου. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του Πρωτοκόλλου (αριθ. 30) επεξηγεί το άρθρο 51 του χάρτη και δεν έχει ως σκοπό την απαλλαγή της Δημοκρατίας της Πολωνίας και του Ηνωμένου Βασιλείου από την υποχρέωση τήρησης των διατάξεων του χάρτη, ούτε σκοπεύει να απαγορεύσει σε δικαστήριο ενός από αυτά τα κράτη μέλη να μεριμνά για την τήρηση των εν λόγω διατάξεων (σκέψεις 116, 119, 120, 122, σημείο 4 του διατακτικού)⁹.

Απόφαση της 27ης Μαρτίου 2014, Torralbo Marcos (C-265/13, EU:C:2014:187)

Στην υπόθεση αυτή, ο προσφεύγων ζήτησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου την εκτέλεση του πρακτικού συμβιβασμού που είχε συνάψει με την καθής εταιρία, η οποία τον είχε απολύσει. Στο πρακτικό αυτό διαλαμβανόταν, μεταξύ άλλων, ότι η καθής εταιρία, για τους σκοπούς του συμβιβασμού, αναγνώριζε τον καταχρηστικό χαρακτήρα της απολύσεως και δεσμευόταν να καταβάλει αποζημίωση στον προσφεύγοντα. Για την καθής εταιρία είχε καταρτιστεί σχέδιο εξυγίανσεως.

Μολονότι το αιτούν δικαστήριο διέταξε την αναγκαστική εκτέλεση του πρακτικού συμβιβασμού, η εκτέλεση αυτή ανεστάλη αμέσως, για τον λόγο ότι η καθής εταιρία τελούσε υπό εξυγίανση και δεν υφίστατο κανένα δεκτικό κατασχέσεως περιουσιακό στοιχείο προγενέστερο του εν λόγω σχεδίου. Δυνάμει δεύτερης διατάξεως, το αιτούν δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή μεταρρυθμίσεως που άσκησε ο προσφεύγων κατά της πρώτης διατάξεως, με το σκεπτικό ότι η τελευταία παρέμενε σε ισχύ, ελλείψει διατάξεως για την περάτωση του σχεδίου εξυγίανσεως. Ο προσφεύγων, ο οποίος είχε πρόθεση να ασκήσει έφεση, αμφισβητούσε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου την υποχρέωση που του επιβλήθηκε να προσκομίσει την προβλεπόμενη από την ισπανική νομοθεσία βεβαίωση καταβολής δικαστικού τέλους, προκειμένου να μπορέσει να ασκήσει έφεση. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με τη συμβατότητα προς το άρθρο 47 του χάρτη της επίμαχης ισπανικής νομοθεσίας, η οποία επέβαλλε στον μισθωτό την υποχρέωση καταβολής δικαστικού τέλους προκειμένου να μπορέσει να ασκήσει έφεση στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως με σκοπό τη δικαστική κήρυξη αφερεγγυότητας του εργοδότη, ώστε να παρασχεθεί στον εν λόγω μισθωτό δικαίωμα προσβάσεως στον αρμόδιο οργανισμό εγγυήσεως των μισθών, σύμφωνα με την οδηγία 2008/94/EK¹⁰.

Κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, καταρχάς, εθνική ρύθμιση που προβλέπει δικαστικά τέλη σε περίπτωση ασκήσεως εφέσεως επί εργατικών διαφορών, η οποία διέπει, γενικώς, ορισμένα δικαστικά τέλη στον τομέα της απονομής της δικαιοσύνης, δεν αποσκοπεί στην εφαρμογή διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν περιλαμβάνει

⁹ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Ετήσια Έκθεση 2011, σ. 66.

¹⁰ Οδηγία 2008/94/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (EE L 283 της 28.10.2008, σ. 36).

καμία σχετική ειδική ρύθμιση ή πρόσφορη να επηρεάσει την οικεία εθνική ρύθμιση. Δεδομένου ότι η επίμαχη κατάσταση δεν ενέπιπτε, ως εκ τούτου, στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως (σκέψεις 28-30, 32, 43 και διατακτικό).

Απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2016, Daouidi (C-395/15, EU:C:2016:917)

Στην υπόθεση αυτή, ο προσφεύγων αμφισβητούσε, κυρίως, την απόλυσή του. Ειδικότερα, ενώ τελούσε σε προσωρινή και απροσδιόριστη διάρκεια κατάσταση ανικανότητας προς εργασία εξαιτίας εργατικού ατυχήματος, ο προσφεύγων απολύθηκε για σπουδαίο λόγο. Άσκησε αγωγή ενώπιον του Juzgado de lo Social no 33 de Barcelona (Ισπανία) με κύριο αίτημα να κηρυχθεί άκυρη η απόλυσή του.

Το δικαστήριο αυτό επισήμανε ότι υπήρχαν επαρκή πραγματικά στοιχεία από τα οποία μπορούσε να συναχθεί ότι η πραγματική αιτία της απολύσεως του προσφεύγοντος συνίστατο στην ανικανότητά του προς εργασία λόγω του εργατικού ατυχήματος που είχε υποστεί. Κατά συνέπεια, διερωτήθηκε μήπως μια τέτοια απόλυση αντιβαίνει προς το δίκαιο της Ένωσης καθόσον προσβάλλει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων καθώς και το δικαίωμα προστασίας από κάθε αδικαιολόγητη απόλυση, το δικαίωμα σε δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας, το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης καθώς και το δικαίωμα προστασίας της υγείας, τα οποία κατοχυρώνονται αντιστοίχως στο άρθρο 21, παράγραφος 1, στα άρθρα 30, 31, στο άρθρο 34, παράγραφος 1, και στο άρθρο 35 του χάρτη.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, όταν μια έννομη κατάσταση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το ίδιο δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επ' αυτής, οι δε διατάξεις του χάρτη των οποίων ενδεχομένως γίνεται επίκληση δεν μπορούν να θεμελιώσουν αφεαυτών τη σχετική αρμοδιότητα. Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, στο τότε στάδιο της κύριας δίκης, δεν είχε αποδειχθεί ότι η επίμαχη κατάσταση ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής άλλης διάταξης του δικαίου της Ένωσης πλην των περιλαμβανόμενων στον χάρτη. Όσον αφορά ειδικότερα την οδηγία 2000/78/ΕΚ¹¹, έκρινε ότι το γεγονός και μόνον ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο τελεί, κατά την έννοια του εθνικού δικαίου, σε άγνωστης διάρκειας κατάσταση προσωρινής ανικανότητας προς εργασία, οφειλόμενης σε εργατικό ατύχημα, δεν σημαίνει ότι ο περιορισμός τον οποίο υφίσταται το πρόσωπο αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως «μακροχρόνιος», όπως ο όρος αυτός νοείται στο πλαίσιο του ορισμού της έννοιας της «ειδικής ανάγκης» στην οποία αναφέρεται η εν λόγω οδηγία. Στην υπό κρίση περίπτωση, το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει στο υποβληθέν ερώτημα (σκέψεις 63, 64, 65, 68).

Απόφαση της 16ης Μαΐου 2017 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373)

Η διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε μεταξύ της εταιρίας Berlioz Investment Fund και του διευθυντή της λουξεμβουργιανής υπηρεσίας άμεσης φορολογίας, με αντικείμενο τη χρηματική κύρωση που επέβαλε ο τελευταίος λόγω της αρνήσεως της εταιρίας να ανταποκριθεί σε αίτημα παροχής πληροφοριών στο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών με τη γαλλική φορολογική διοίκηση. Ειδικότερα, η προσφεύγουσα ανταποκρίθηκε μόνον εν μέρει στο εν λόγω αίτημα παροχής πληροφοριών, εκτιμώντας ότι οι λοιπές πληροφορίες που είχαν ζητηθεί στερούνταν συνάφειας, κατά την έννοια της οδηγίας 2011/16/ΕΕ¹², με το αντικείμενο του διενεργούμενου από τη γαλλική φορολογική διοίκηση

11 Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16).

12 Οδηγία 2011/16/ΕΕ του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2011, σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα της φορολογίας και με την κατάργηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ (ΕΕ L 64 της 11.3.2011, σ. 1).

ελέγχου και συγκεκριμένα με το αν η διανομή μερισμάτων από τη θυγατρική της έπρεπε να φορολογηθεί στην πηγή. Λόγω της μερικής αυτής ανταποκρίσεως, ο διευθυντής της υπηρεσίας άμεσης φορολογίας της επέβαλε διοικητικό πρόστιμο βάσει της λουξεμβουργιανής νομοθεσίας.

Η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του tribunal administratif (Λουξεμβούργο), ζητώντας να εξεταστεί η ουσιαστική νομιμότητα της διαταγής παροχής των ζητηθεισών πληροφοριών. Το δικαστήριο αυτό έκρινε εν μέρει βάσιμη την προσφυγή και συνεπώς μείωσε το πρόστιμο, ενώ την απέρριψε κατά τα λοιπά και έκρινε ότι δεν χρειαζόταν να αποφανθεί επί του επικουρικής διατυπωθέντος ακυρωτικού αιτήματος. Στη συνέχεια, η προσφεύγουσα άσκησε έφεση ενώπιον του Cour administrative (Λουξεμβούργο), υποστηρίζοντας ότι η ερειδόμενη στη λουξεμβουργιανή νομοθεσία άρνηση του tribunal administratif να εξετάσει την ουσιαστική νομιμότητα της διαταγής παροχής πληροφοριών συνιστούσε προσβολή του δικαιώματός της σε πραγματική ένδικη προσφυγή, όπως αυτό κατοχυρώνεται με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ).

Το αιτούν δικαστήριο, κρίνοντας ότι ήταν ενδεχομένως αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το άρθρο 47 του χάρτη, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, διερωτήθηκε, μεταξύ άλλων, αν, ενόψει της εφαρμογής του χάρτη, ένα κράτος μέλος πρέπει να θεωρηθεί ότι θέτει σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51 του χάρτη, όταν προβλέπει στη νομοθεσία του χρηματική κύρωση για τον διοικούμενο που αρνείται να παράσχει πληροφορίες στο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ φορολογικών αρχών διενεργούμενης, ιδίως, βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2011/16/ΕΕ.

Κατά το Δικαστήριο, πρέπει να εξεταστεί αν εθνικό μέτρο που προβλέπει τέτοια κύρωση μπορεί να θεωρηθεί ότι θέτει σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης. Προς τούτο, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η οδηγία 2011/16/ΕΕ επιβάλλει ορισμένες υποχρεώσεις στα κράτη μέλη. Ειδικότερα, σημείωσε ότι το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι η λαμβάνουσα αίτημα αρχή κοινοποιεί ορισμένες πληροφορίες στην αιτούσα αρχή. Εξάλλου, επισήμανε ότι, κατά το άρθρο 18 της οδηγίας 2011/16/ΕΕ, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υποχρεώσεις», το κράτος μέλος εφαρμόζει τα μέτρα τα οποία διαθέτει για τη συγκέντρωση πληροφοριών, προκειμένου να λάβει τις ζητούμενες πληροφορίες. Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/16/ΕΕ, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν την ομαλή διεξαγωγή των διαδικασιών διοικητικής συνεργασίας τις οποίες προβλέπει η οδηγία. Συνεπώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η οδηγία 2011/16/ΕΕ παραπέμπει μεν στα μέτρα συλλογής πληροφοριών που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, επιβάλλει όμως συγχρόνως στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συγκεντρώνουν τις ζητούμενες πληροφορίες, ώστε να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών. Συναφώς, εκτίμησε ότι το γεγονός ότι η οδηγία 2011/16/ΕΕ δεν προβλέπει ρητώς την εφαρμογή κυρωτικών μέτρων δεν εμποδίζει να γίνει δεκτό ότι τέτοια μέτρα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και, ως εκ τούτου, στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Κατά συνέπεια, έκρινε ότι το άρθρο 51, παράγραφος 1, του χάρτη έχει την έννοια ότι κράτος μέλος θέτει σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, με συνέπεια να καθίσταται εφαρμοστέος ο χάρτης, όταν προβλέπει στη νομοθεσία του χρηματική κύρωση για τον διοικούμενο που αρνείται να παράσχει πληροφορίες στο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ φορολογικών αρχών διενεργούμενης, ιδίως, βάσει των διατάξεων της οδηγίας 2011/16/ΕΕ (σκέψεις 32-42, σημείο 1 του διατακτικού).

Απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Florescu κ.λπ. (C-258/14, EU:C:2017:448)

Στην υπόθεση αυτή, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ήταν Ρουμάνοι δικαστές οι οποίοι ασκούσαν παράλληλα και το λειτούργημα του πανεπιστημιακού διδασκάλου. Μετά από δικαστική υπηρεσία άνω των 30 ετών, συνταξιοδοτήθηκαν και, σύμφωνα με την τότε ισχύουσα εθνική νομοθεσία, είχαν τη

δυνατότητα να σωρεύουν τη σύνταξή τους με τα εισοδήματα που προέρχονταν από τη δραστηριότητά τους στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Ωστόσο, στη συνέχεια, στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης, ψηφίστηκε νέος νόμος, ο οποίος απαγόρευσε τη σώρευση αυτή και κρίθηκε από το Curtea Constituțională (ρουμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο) ως σύμφωνος με το Σύνταγμα. Οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγή κατά των αποφάσεων περί αναστολής της καταβολής των συντάξεών τους, υποστηρίζοντας ότι ο εν λόγω νέος νόμος αντέβαινε στο δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα στις διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και του χάρτη. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε πρωτοδίκως και κατ' αναίρεση και ακολούθως οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναθεωρήσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Σε αυτό το πλαίσιο, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει, μεταξύ άλλων, αν το άρθρο 6 ΣΕΕ και το άρθρο 17 (δικαίωμα ιδιοκτησίας) του χάρτη αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία απαγορεύει τη σώρευση της καθαρής συντάξεως με τα εισοδήματα από δραστηριότητες που ασκούνται σε δημόσιους φορείς, όταν η σύνταξη αυτή υπερβαίνει το ύψος του μέσου ακαθάριστου εθνικού μισθού βάσει του οποίου καταρτίστηκε ο κρατικός προϋπολογισμός για την κοινωνική ασφάλιση.

Το Δικαστήριο, πριν απαντήσει επί της ουσίας στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, εξέτασε καταρχάς αν μια τέτοια εθνική νομοθεσία μπορεί να θεωρηθεί ότι εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, προκειμένου να κριθεί αν ο χάρτης είχε εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης.

Συναφώς, επισήμανε ότι, όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, ο επίμαχος νόμος εκδόθηκε με σκοπό τη συμμόρφωση της Ρουμανίας προς τις δεσμεύσεις τις οποίες είχε αναλάβει έναντι της Ένωσης σχετικά με οικονομικό πρόγραμμα που παρείχε στο εν λόγω κράτος μέλος τη δυνατότητα να υπαχθεί σε μηχανισμό οικονομικής στηρίξεως των ισοζυγίων πληρωμών και οι οποίες περιλαμβάνονται σε μνημόνιο συμφωνίας¹³. Μεταξύ των προϋποθέσεων που καθορίζει το εν λόγω μνημόνιο συμφωνίας περιλαμβάνεται η μείωση του μισθολογικού κόστους του δημόσιου τομέα και η μεταρρύθμιση των βασικών παραμέτρων του συνταξιοδοτικού συστήματος, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη βελτίωση των δημοσίων οικονομικών. Συνεπώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη απαγόρευση της σωρεύσεως, με την οποία επιδιώκεται συγχρόνως η επίτευξη αμφότερων των προαναφερθέντων στόχων, αποσκοπεί στην υλοποίηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ρουμανία με το μνημόνιο συμφωνίας, το οποίο αποτελεί μέρος του δικαίου της Ένωσης. Ειδικότερα, το μνημόνιο αυτό έχει ως νομική βάση το άρθρο 143 ΣΛΕΕ, το οποίο παρέχει στην Ένωση την αρμοδιότητα να χορηγεί αμοιβαία συνδρομή σε κράτος μέλος του οποίου το νόμισμα δεν είναι το ευρώ και το οποίο αντιμετωπίζει δυσχέρειες ή σοβαρή απειλή δυσχερειών στο ισοζύγιο πληρωμών του (σκέψεις 31, 45, 47).

Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι το μνημόνιο συμφωνίας καταλείπει βεβαίως στη Ρουμανία ένα περιθώριο επιλογής των καταλληλότερων μέτρων για την τήρηση των εν λόγω δεσμεύσεων. Εντούτοις, αφενός, όταν ένα κράτος μέλος λαμβάνει μέτρα στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως που του παρέχεται από πράξη του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζει το δίκαιο αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη. Αφετέρου, οι στόχοι που θέτει το άρθρο 3, παράγραφος 5, της αποφάσεως 2009/459/ΕΚ¹⁴, καθώς και οι στόχοι του μνημονίου συμφωνίας, είναι αρκούντως λεπτομερείς και σαφείς ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι η απορρέουσα από τον επίμαχο εθνικό νόμο απαγόρευση της σωρεύσεως έχει ως σκοπό την εφαρμογή του ως άνω μνημονίου και της ως άνω αποφάσεως, και συνεπώς του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη. Επομένως, ο τελευταίος έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης (σκέψη 48).

13 Μνημόνιο συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ρουμανίας, στο Βουκουρέστι και στις Βρυξέλλες, στις 23 Ιουνίου 2009.

14 Απόφαση 2009/459/ΕΚ του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2009, για τη χορήγηση κοινοτικής μεσοπρόθεσμης χρηματοδοτικής συνδρομής στη Ρουμανία (ΕΕ L 150 της 13.6.2009, σ. 8).

Διάταξη της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Ajdini (C-312/12, EU:C:2013:103)

Ο προσφεύγων, Σέρβος υπήκοος, διέμενε μαζί με τη σύζυγο και τα δύο ανήλικα τέκνα του, επίσης Σέρβους υπηκόους, στο Βέλγιο. Όλοι ήταν κάτοχοι απεριόριστης διάρκειας άδειας παραμονής στο Βέλγιο, όπου και ήταν καταχωρισμένοι στο μητρώο αλλοδαπών, όχι όμως στο μητρώο πληθυσμού. Στη χώρα αυτή λάμβαναν κοινωνικό επίδομα. Ο προσφεύγων είχε υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση αναπηρικού επιδόματος, η οποία απορρίφθηκε για τον λόγο ότι, ως Σέρβος υπήκοος, δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις περί υπηκοότητας που προβλέπονταν στη βελγική νομοθεσία για τα επιδόματα αυτά.

Ο προσφεύγων, επικαλούμενος δυσμενή διάκριση, άσκησε ενώπιον του tribunal du travail de Huy (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών του Huy) προσφυγή κατά της ανωτέρω απόφασης. Το δικαστήριο αυτό, αφενός, επισήμανε ότι το Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο) είχε ήδη εξετάσει το ζήτημα αν οι προϋποθέσεις υπηκοότητας που προβλέπονταν στην προαναφερθείσα νομοθεσία μπορούσαν να θεωρηθούν ότι συνιστούν δυσμενή διάκριση και είχε κρίνει ότι δεν συνέτρεχε τέτοια περίπτωση. Αφετέρου, διαπίστωσε ότι τα δικαστήρια της ουσίας δίσταζαν να ακολουθήσουν τη νομολογία αυτή του Cour constitutionnelle. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, τα άρθρα 20 (ισότητα έναντι του νόμου), 21 (απαγόρευση διακρίσεων) και 26 (ένταξη των ατόμων με αναπηρίες) του χάρτη έχουν την έννοια ότι εθνική ρύθμιση που αποκλείει από τη χορήγηση του αναπηρικού επιδόματος, αποκλειστικά λόγω ιθαγένειας, υπήκοο τρίτου κράτους υποψήφιου προς ένταξη στην Ένωση, ο οποίος διαμένει νομίμως σε κράτος μέλος από δωδεκαετίας και διατηρεί με αυτό ισχυρούς και σταθερούς δεσμούς, συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης και προς τις προμνησθείσες διατάξεις του χάρτη.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν περιλάμβανε κανένα συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η κατάσταση του προσφεύγοντος της κύριας δίκης εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης ή ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση σκοπεί να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης. Κατά το Δικαστήριο, ο προσφεύγων, παρά τη μακροχρόνια διαμονή του στο Βέλγιο, δεν έχει την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος κατά την έννοια της οδηγίας 2003/109/EK¹⁵, καθώς, σύμφωνα με το σύστημα που καθιερώνει η οδηγία αυτή, είναι σαφές ότι η απόκτηση της εν λόγω ιδιότητας υπόκειται σε ειδική διαδικασία. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Δημοκρατία της Σερβίας δεν είχε συνάψει με την Ένωση συμφωνία περί του καθεστώτος κοινωνικής ασφάλειας δυνάμενη να τύχει εφαρμογής σε υπήκοο ευρισκόμενο στην κατάσταση του προσφεύγοντος. Επομένως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το καθεστώς κοινωνικής ασφάλειας που έχει εφαρμογή στον προσφεύγοντα της κύριας δίκης κατά τη διάρκεια της διαμονής του στο Βέλγιο διέπεται από το εθνικό δίκαιο, στο οποίο απόκειται ο καθορισμός των προϋποθέσεων για τη χορήγηση της επίμαχης στην κύρια δίκη παροχής, και, συνεπώς, έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει στην αίτηση προδικαστικής απόφασης (σκέψεις 22-30).

Διάταξη της 7ης Νοεμβρίου 2013, SC Schuster & Co Ecologic (C-371/13, EU:C:2013:748)

Η προσφεύγουσα, στο πλαίσιο ενδίκου βοηθήματος διοικητικού δικαίου ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζήτησε την ακύρωση πράξεως καταλογισμού φόρου και απόφασης που διέταξε τη λήψη συντηρητικών μέτρων επί της περιουσίας της, τις οποίες είχε εκδώσει η Direcția Generală a Finanțelor Publice a Județului Sibiu (γενική διεύθυνση δημοσίων οικονομικών του Sibiu, Ρουμανία). Μετά την άσκηση της προσφυγής αυτής, κινήθηκε διαδικασία αφερεγγυότητας σε βάρος της προσφεύγουσας δυνάμει απόφασης πολιτικού δικαστηρίου, με συνέπεια το αιτούν δικαστήριο να αναστείλει την κύρια δίκη, κατ' εφαρμογήν του ρουμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας. Ωστόσο, η

15 Οδηγία 2003/109/EK του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες (EE L 16 της 23.1.2004, σ. 44).

απόφαση περί αναστολής αναιρέθηκε από το Curtea de Appel Alba Iulia (εφετείο της Alba Iulia, Ρουμανία) και η υπόθεση αναπέμφθηκε στο αιτούν δικαστήριο.

Εκτιμώντας ότι το δικαίωμα της προσφεύγουσας σε δίκαιη δίκη, κατά την έννοια του άρθρου 47, παράγραφος 2, του χάρτη, ενδεχομένως είχε προσβληθεί, καθώς η νομιμότητα της επίμαχης πράξεως καταλογισμού φόρου αποτελούσε εν προκειμένω αντικείμενο εξετάσεως σε δύο διακριτές ένδικες διαδικασίες, μίας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, σε φορολογική διαφορά, και μίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με τη συμβατότητα της αποφάσεως που εξέδωσε το Curtea de Appel Alba Iulia προς το άρθρο 47, παράγραφος 2, του χάρτη και προς το άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000¹⁶.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν θεμελιωνόταν αρμοδιότητά του να απαντήσει στην εν λόγω αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Ειδικότερα, το Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000, το οποίο μνημονευόταν από το αιτούν δικαστήριο, προφανώς δεν ήταν κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και ότι, επιπλέον, από κανένα στοιχείο της αποφάσεως περί παραπομπής δεν προέκυπτε ότι οι διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας των οποίων γινόταν επίκληση σκοπούσαν στην εφαρμογή της διατάξεως αυτής. Συναφώς, επισήμανε ότι το εν λόγω άρθρο περιείχε κανόνα για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου σε περίπτωση συγκρούσεως μεταξύ των νομοθεσιών διαφόρων κρατών μελών, ενώ η υπό κρίση περίπτωση διεπόταν αποκλειστικά από το ρουμανικό δίκαιο, η εφαρμογή του οποίου δεν αμφισβητούνταν (σκέψεις 16-20).

Διάταξη της 7ης Σεπτεμβρίου 2017, Demarchi Gino (C-177/17 και C-178/17, EU:C:2017:656)

Η διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε μεταξύ πιστωτών που είχαν συμμετάσχει σε δύο διαφορετικές πτωχευτικές διαδικασίες και του Ministero della Giustizia (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ιταλία), με αντικείμενο την καταβολή των οφειλόμενων από αυτό το τελευταίο ποσών, ως δίκαιη αποζημίωση, λόγω της υπερβολικής διάρκειας ορισμένων δικαστικών διαδικασιών. Ειδικότερα, δεδομένου ότι οι εν λόγω διαδικασίες διήρκεσαν υπερβολικά μακρό χρόνο, οι πιστωτές άσκησαν αγωγή, ενώπιον του Corte d' appello di Torino (Ιταλία), ζητώντας, βάσει μιας ιταλικής νομοθεσίας, να τους επιδικαστεί αποζημίωση για την προκληθείσα ζημία. Το δικαστήριο αυτό έκανε δεκτές τις αγωγές τους. Στη συνέχεια, οι ενάγοντες ζήτησαν, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, την ικανοποίηση των απαιτήσεων που είχαν βεβαιωθεί εις βάρος της οικείας δημόσιας διοικητικής αρχής με τις ως άνω δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες είχαν καταστεί τελεσίδικες. Ωστόσο, οι ενάγοντες δεν είχαν τηρήσει τις προβλεπόμενες από την ιταλική νομοθεσία υποχρεώσεις, οι οποίες συνίσταντο σε περίπλοκες διοικητικές διατυπώσεις, και ως εκ τούτου το αιτούν δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να απορρίψει τις αγωγές τους ως απαράδεκτες.

Το αιτούν δικαστήριο, διερωτώμενο σχετικά με τη συμβατότητα της σχετικής με τις εν λόγω διατυπώσεις διατάξεως της ιταλικής νομοθεσίας προς το κατοχυρούμενο στον χάρτη δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν η αρχή που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 2 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου), του χάρτη, σε συνδυασμό με τα άρθρα 67, 81 και 82 ΣΛΕΕ, αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία απαιτεί από τα πρόσωπα τα οποία υπέστησαν ζημία λόγω της υπερβολικής διάρκειας δικαστικής διαδικασίας για ζήτημα που εμπίπτει στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας να προβαίνουν σε μια σειρά περίπλοκων ενεργειών διοικητικής φύσεως προκειμένου να εισπράξουν τη δίκαιη αποζημίωση την οποία υποχρεώθηκε το κράτος να τους καταβάλει, χωρίς να δύνανται, εν τω μεταξύ, να προβούν σε αναγκαστική εκτέλεση και να αξιώσουν, εν συνεχεία, την επανόρθωση της ζημίας από την καθυστέρηση στην εν λόγω καταβολή.

¹⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2009, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ L 160 της 30.6.2000, σ. 1).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε τη νομολογία του σχετικά με την μη εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ένωσης σε σχέση με εθνική κανονιστική ρύθμιση, λόγω του γεγονότος ότι οι διατάξεις της Ένωσης στον σχετικό τομέα δεν επέβαλλαν καμία υποχρέωση στα κράτη μέλη όσον αφορά την επίμαχη στις κύριες δίκες κατάσταση. Εν προκειμένω, επισήμανε ότι οι διατάξεις της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είχε υπόψη του το αιτούν δικαστήριο (ήτοι τα άρθρα 81 και 82 ΣΛΕΕ) δεν επιβάλλουν στα κράτη μέλη ειδικές υποχρεώσεις όσον αφορά την είσπραξη οφειλόμενων από το κράτος ποσών, ως δίκαιη αποζημίωση, λόγω της υπερβολικής διάρκειας δικαστικής διαδικασίας και ότι, επί του παρόντος, το δίκαιο της Ένωσης δεν περιλαμβάνει καμία ειδική ρύθμιση συναφώς. Από τα εξετασθέντα στοιχεία συνήγαγε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει στο ερώτημα που είχε υποβάλει το αιτούν δικαστήριο (σκέψεις 21-25, 28, 29 και διατακτικό).

2.2. Παρακώλυση ή περιορισμός δικαιώματος της Ένωσης ή στέρηση της δυνατότητας πραγματικής απολαύσεώς του

Απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, Pflieger (C-390/12, EU:C:2014:281)

Στο επίκεντρο της υποθέσεως αυτής βρίσκονταν τέσσερις ένδικες διαφορές με κοινό στοιχείο την προσωρινή κατάσταση, κατόπιν ελέγχων που διενεργήθηκαν σε διάφορα μέρη της Αυστρίας, παιγνιομηχανημάτων, τα οποία θεωρήθηκε ότι είχαν χρησιμοποιηθεί για τη διοργάνωση απαγορευμένων τυχερών παιχνιδιών. Ειδικότερα, η εκμετάλλευση των μηχανημάτων αυτών γινόταν χωρίς την προηγούμενη διοικητική άδεια την οποία επιβάλλει ο αυστριακός ομοσπονδιακός νόμος για τα τυχερά παιχνίδια (Glücksspielgesetz, BGBl. 620/1989).

Το Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich (Αυστρία), το οποίο επελήφθη των διαφορών, ζήτησε από το Δικαστήριο διευκρινίσεις για τη συμβατότητα της νομικής αυτής ρυθμίσεως με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που κατοχυρώνει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ καθώς και με τα άρθρα 15 έως 17, 47 και 50 του χάρτη. Ειδικότερα, εκτιμούσε, μεταξύ άλλων, ότι οι αυστριακές αρχές δεν είχαν αποδείξει ούτε ότι η εγκληματικότητα και/ή η εξάρτηση από τα τυχερά παιχνίδια αποτελούσαν όντως σημαντικό πρόβλημα κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα ούτε ότι ο πραγματικός σκοπός της ρυθμίσεως για το μονοπώλιο για τα τυχερά παιχνίδια ήταν η καταπολέμηση της εγκληματικότητας και η προστασία των παικτών και όχι απλώς η μεγιστοποίηση των εσόδων του Δημοσίου.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, διάφορες εθνικές Κυβερνήσεις υποστήριξαν ότι ο χάρτης δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω, διότι ο τομέας των τυχερών παιχνιδιών δεν είναι εναρμονισμένος και, επομένως, οι εφαρμοστέες στον τομέα αυτόν εθνικές ρυθμίσεις δεν συνιστούν εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη.

Συναφώς, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, όταν διαπιστώνεται ότι μια εθνική ρύθμιση μπορεί να παρακωλύει την άσκηση μιας ή περισσότερων από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται με τη Συνθήκη και το οικείο κράτος μέλος επικαλείται, ως δικαιολογητικό λόγο, επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, για την εν λόγω ρύθμιση μπορεί να ισχύσει ως δικαιολογητικός λόγος της παρακώλυσης αυτής κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης μόνον εφόσον αυτό είναι σύμφωνο με τα θεμελιώδη δικαιώματα, των οποίων την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο. Κατά το Δικαστήριο, αυτή η υποχρέωση συμφωνίας με τα θεμελιώδη δικαιώματα εμπίπτει προφανώς στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, άρα και του χάρτη. Επομένως, όταν ένα κράτος μέλος χρησιμοποιεί τις εξαιρέσεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης ως δικαιολογητικό λόγο της παρακώλυσης μιας από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνει η Συνθήκη, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι το κράτος μέλος «εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη.

Κατά συνέπεια, ο χάρτης είχε εφαρμογή εν προκειμένω. Ειδικότερα, η ρύθμιση που είχε θεσπίσει η Αυστρία στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών συνιστούσε περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, την οποία εγγυάται το άρθρο 56 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, ως δικαιολογητικοί λόγοι της ρυθμίσεως αυτής προβάλλονταν οι σκοποί της προστασίας των παικτών και της καταπολέμησης της εγκληματικότητας της σχετικής με τα παιχνίδια αυτά, οι οποίοι συγκαταλέγονται στους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορούν να συνιστούν δικαιολογητικούς λόγους για τους περιορισμούς στις θεμελιώδεις ελευθερίες στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι η εξέταση από την άποψη του άρθρου 56 ΣΛΕΕ του περιορισμού που συνιστά η επίμαχη εθνική ρύθμιση κάλυπτε επίσης και τους ενδεχόμενους περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προβλέπονται στον χάρτη και έκρινε ότι δεν χρειαζόταν η αυτοτελής εξέταση με γνώμονα τον χάρτη (σκέψεις 35, 36, 39, 42, 60)¹⁷.

Αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2016 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675) και CS (C-304/14, EU:C:2016:674)

Σε δύο υπηκόους τρίτων χωρών, λόγω του ποινικού ιστορικού τους, κοινοποιήθηκε, αντίστοιχα, άρνηση χορηγήσεως άδειας διαμονής και απόφαση απελάσεως από τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής και ιθαγένειας των ανήλικων τέκνων τους, των οποίων οι ίδιοι είχαν την επιμέλεια και τα οποία ήταν κάτοχοι της ιθαγένειας της Ένωσης. Στην πρώτη υπόθεση (C-165/14, Rendón Marín), ο προσφεύγων ήταν πατέρας δύο ανήλικων τέκνων, ενός αγοριού με ισπανική υπηκοότητα και ενός κοριτσιού με πολωνική υπηκοότητα, των οποίων είχε την αποκλειστική επιμέλεια και τα οποία κατοικούσαν ανέκαθεν στην Ισπανία. Στη δεύτερη υπόθεση (C-304/14, CS), η ενδιαφερομένη ήταν μητέρα τέκνου βρετανικής υπηκοότητας, το οποίο διέμενε μαζί της στο Ηνωμένο Βασίλειο και του οποίου η ίδια είχε την αποκλειστική επιμέλεια.

Τα αιτούντα δικαστήρια [αντίστοιχα, το Tribunal Supremo (Ισπανία) και το Upper Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο)], τα οποία επιλήφθηκαν των ανωτέρω διαφορών, ζήτησαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η ύπαρξη ποινικού ιστορικού δύναται να δικαιολογήσει, αφεαυτής, την άρνηση χορηγήσεως άδειας διαμονής ή την απέλαση υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος έχει την αποκλειστική επιμέλεια ανήλικου πολίτη της Ένωσης.

Το Δικαστήριο εξήγησε καταρχάς ότι η οδηγία 2004/38/ΕΚ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους¹⁸ έχει εφαρμογή μόνο στους πολίτες της Ένωσης και στα μέλη των οικογενειών τους που μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι. Επομένως, στο πλαίσιο των δύο εξεταζόμενων περιπτώσεων, δικαίωμα διαμονής με βάση την ως άνω οδηγία μπορούσε να χορηγηθεί μόνο στον προσφεύγοντα της πρώτης υποθέσεως και στην Πολωνή κόρη του. Ενώ η οδηγία τύγχανε εφαρμογής μόνο στην περίπτωση ενός εκ των παιδιών, εντούτοις και τα τρία ενδιαφερόμενα στις δύο υποθέσεις παιδιά μπορούσαν να επικαλεστούν, δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ και με βάση απλώς και μόνο την ιδιότητά τους ως πολιτών της Ένωσης, τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιότητα αυτή (τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών).

Έπειτα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι υφίστανται όλως ιδιαίτερες καταστάσεις στο πλαίσιο των οποίων, μολονότι δεν τυγχάνει εφαρμογής το σχετικό με το δικαίωμα διαμονής των υπηκόων τρίτων κρατών παράγωγο δίκαιο και ο πολίτης της Ένωσης δεν έχει κάνει χρήση της ελευθερίας του

¹⁷ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Ετήσια Έκθεση 2014, σ. 40.

¹⁸ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158 της 30.4.2004, σ. 77).

κυκλοφορίας, επιβάλλεται η αναγνώριση δικαιώματος διαμονής σε υπήκοο τρίτου κράτους, μέλος της οικογένειας του εν λόγω πολίτη, καθώς η πρακτική αποτελεσματικότητα της ιθαγένειας της Ένωσης θα κατελύετο αν, συνεπεία της μη αναγνώρισης ενός τέτοιου δικαιώματος, ο εν λόγω πολίτης αναγκάζοταν να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης εν όλω θεωρούμενο, στερούμενος, ως εκ τούτου, της δυνατότητας πραγματικής απολαύσεως, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Ειδικότερα, κατά το Δικαστήριο, γνώρισμα των ανωτέρω καταστάσεων αποτελεί το γεγονός ότι, μολονότι αυτές διέπονται από κανονιστικές ρυθμίσεις που άπτονται κατ' αρχήν της αρμοδιότητας των κρατών μελών, ήτοι ρυθμίσεις οι οποίες αφορούν το δικαίωμα εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων κρατών εκτός του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων του παράγωγου δικαίου, οι καταστάσεις αυτές είναι συμφυείς με την ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής πολίτη της Ένωσης, στοιχείο που καθιστά επιβεβλημένη την αναγνώριση στους υπηκόους τρίτων κρατών του εν λόγω δικαιώματος εισόδου και διαμονής εντός του κράτους μέλους όπου διαμένει ο πολίτης της Ένωσης, προκειμένου να μην θιγεί η εν λόγω ελευθερία. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι και τα τρία ενδιαφερόμενα στις δύο υποθέσεις παιδιά, ως πολίτες της Ένωσης, διέθεταν το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος της Ένωσης και ότι, συνεπώς, οιοσδήποτε περιορισμός του εν λόγω δικαιώματος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Κατά το Δικαστήριο, δεδομένου ότι οι δύο επίμαχες καταστάσεις μπορούσαν να οδηγήσουν σε συνακόλουθη αναχώρηση των παιδιών σε περίπτωση που οι γονείς, υπήκοοι τρίτων κρατών, υποχρεώνονταν να εγκαταλείψουν το έδαφος της Ένωσης, οι εν λόγω καταστάσεις μπορούσαν να έχουν ως συνέπεια την αποστέρηση των τριών αυτών παιδιών από την πραγματική απόλαυση, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων τους που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Επομένως, αυτές οι δύο καταστάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

Τέλος, σε αυτές τις δύο αποφάσεις, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 20 ΣΛΕΕ δεν θίγει τη δυνατότητα των κρατών μελών να επικαλούνται εξαίρεση αναγόμενη, μεταξύ άλλων, σε λόγους τηρήσεως της δημοσίας τάξεως και διαφυλάξεως της δημοσίας ασφαλείας. Πλην όμως, επισήμανε επίσης ότι, στον βαθμό κατά τον οποίο οι δύο επίμαχες καταστάσεις ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, τα αιτούντα δικαστήρια, κατά την αξιολόγηση αυτών, όφειλαν να λάβουν υπόψη το δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το άρθρο 7 του χάρτη, άρθρο το οποίο πρέπει να συσχετίζεται με την υποχρέωση συνεκτιμήσεως του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 24, παράγραφος 2, του χάρτη (απόφαση C-165/14, *Rendón Marín*, σκέψεις 74-81, 85) (απόφαση C-304/14, *CS*, σκέψεις 29-33, 36, 48).

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, ΑΓΕΤ Ηρακλής (C-201/15, EU:C:2016:972)

Η προσφεύγουσα εταιρία, ελληνική εταιρία της οποίας κύριος μέτοχος είναι γαλλική πολυεθνική, αμφισβητούσε την απόφαση του Έλληνα Υπουργού Εργασίας να μην εγκρίνει το σχέδιό της για ομαδικές απολύσεις. Με βάση το ελληνικό δίκαιο, αν δεν υπάρξει συμφωνία μεταξύ των μερών επί σχεδίου ομαδικών απολύσεων, ο νομάρχης ή ο Υπουργός Εργασίας δύναται, αφού λάβει υπόψη τρία κριτήρια (τις συνθήκες της αγοράς, την κατάσταση της επιχειρήσεως και το συμφέρον της εθνικής οικονομίας), να μην εγκρίνει την πραγματοποίηση του συνόλου ή μέρους των σχεδιαζόμενων απολύσεων.

Επιληφθέν της υποθέσεως, το Συμβούλιο της Επικρατείας υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με τη συμβατότητα αυτής της προηγούμενης διοικητικής εγκρίσεως προς την οδηγία περί των ομαδικών απολύσεων¹⁹ και προς την κατοχυρούμενη από τις Συνθήκες ελευθερία εγκαταστάσεως (ελευθερία την οποία η γαλλική πολυεθνική ασκεί εν προκειμένω μέσω της πλειοψηφικής συμμετοχής

¹⁹ Οδηγία 98/59/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν της ομαδικές απολύσεις (ΕΕ L 225 της 12.8.1998, σ. 16).

της στο κεφάλαιο της προσφεύγουσας ελληνικής εταιρίας). Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά με τη συμβατότητα της εν λόγω ελληνικής ρυθμίσεως προς το δίκαιο της Ένωσης λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Ελλάδα διέρχεται οξεία οικονομική κρίση και αντιμετωπίζει ιδιαίτερα υψηλό δείκτη ανεργίας.

Κατά το Δικαστήριο, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον χάρτη έχουν εφαρμογή σε περίπτωση που εθνική νομοθετική ρύθμιση είναι ικανή να περιορίσει κάποια από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται με τις Συνθήκες και το κράτος μέλος επικαλείται, προς δικαιολόγηση του περιορισμού αυτού, επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η επίμαχη εθνική ρύθμιση μπορεί να εμπίπτει στις προβλεπόμενες εξαιρέσεις μόνον εφόσον είναι σύμφωνη με τα θεμελιώδη δικαιώματα, των οποίων την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο. Προσέθεσε ότι η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και, συνεπώς, του χάρτη. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, όταν ένα κράτος μέλος επικαλείται τις εξαιρέσεις που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης ως δικαιολογητικό λόγο του περιορισμού μιας από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνει η Συνθήκη, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι το κράτος μέλος «εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του χάρτη.

Στην προκειμένη περίπτωση ο χάρτης είχε εφαρμογή, καθώς κρίθηκε ότι η ελληνική ρύθμιση συνιστά περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Προς δικαιολόγηση της ρυθμίσεως αυτής προβάλλονταν, μεταξύ άλλων, σκοποί σχετικοί με την προστασία των εργαζομένων και την καταπολέμηση της ανεργίας. Οι σκοποί αυτοί αναγνωρίζονται στη νομολογία ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος δυνάμενοι να δικαιολογήσουν περιορισμούς στις κατοχυρούμενες από τη Συνθήκη θεμελιώδεις ελευθερίες, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί σέβονται το άρθρο 16 του χάρτη (επιχειρηματική ελευθερία), είναι κατάλληλοι να διασφαλίσουν την επίτευξη των οικείων σκοπών και δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών μέτρο (σκέψεις 61-65, 71-75).

III. Υποθέσεις στις οποίες το αιτούν δικαστήριο δεν τεκμηρίωσε σύνδεσμο με το δίκαιο της Ένωσης

Απόφαση της 8ης Μαΐου 2014, Pelckmans Turnhout (C-483/12, EU:C:2014:304)

Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, μια βελγική εταιρία δραστηριοποιούμενη στον τομέα της κηπουρικής ζητούσε την παύση της πρακτικής διαφόρων ανταγωνιστριών εταιριών να ανοίγουν τα καταστήματά τους επτά ημέρες την εβδομάδα, ενώ η βελγική νομοθεσία επέβαλλε μία ημέρα αναπαύσεως την εβδομάδα. Οι ανταγωνίστριες εταιρίες εκτιμούσαν ότι η επίμαχη ρύθμιση αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης.

Επιληφθέν της υποθέσεως, το rechtbank van koophandel te Antwerpen (Βέλγιο) υπέβαλε, αφενός, προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο (για την απάντηση του τελευταίου, βλ. τη διάταξη Pelckmans Turnhout, C-559/11, EU:C:2012:615) και, αφετέρου, ερώτημα περί συνταγματικότητας στο Grondwettelijk Hof (βελγικό Συνταγματικό Δικαστήριο). Το τελευταίο αποφάσισε να απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Ειδικότερα, στο μέτρο που η επίμαχη ρύθμιση προέβλεπε εξαιρέσεις και δεν είχε εφαρμογή σε όλους τους εμπόρους, το δικαστήριο αυτό διερωτάτο σχετικά με τη συμβατότητά της προς τις αρχές της ισότητας και της απαγορεύσεως των διακρίσεων, οι οποίες κατοχυρώνονται μεταξύ άλλων στα άρθρα 20 και 21 του χάρτη. Συνεπώς, ζήτησε από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τα ανωτέρω άρθρα υπό το πρίσμα των άρθρων 15 (ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία) και 16 (επιχειρηματική ελευθερία) του χάρτη, καθώς και των άρθρων 34 έως

36 ΣΛΕΕ (σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων), 56 και 57 ΣΛΕΕ (σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι εν προκειμένω δεν θεμελιωνόταν αρμοδιότητά του να ερμηνεύσει τις μνημονευόμενες διατάξεις του χάρτη. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, υπενθύμισε καταρχάς ότι, κατά το άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της επίμαχης εθνικής νομοθεσίας. Η έκθεση αυτή, όπως και η συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών που απαιτεί το άρθρο 94, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας, πρέπει να παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να ελέγξει, πέραν του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, την αρμοδιότητά του να απαντήσει στο υποβληθέν ερώτημα. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν περιείχε κανένα συγκεκριμένο στοιχείο βάσει του οποίου να είναι δυνατόν να κριθεί ότι η επίμαχη έννομη κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου ένα κράτος μέλος να μπορεί να ζητήσει την ερμηνεία του χάρτη. Ειδικότερα, κατά το Δικαστήριο, η απόφαση περί παραπομπής ουδόλως διαπίστωνε ότι η διαφορά παρουσίαζε συνδεδετικά στοιχεία με οποιαδήποτε από τις καταστάσεις που διέπονται από τις διατάξεις της Συνθήκης στις οποίες αναφερόταν το αιτούν δικαστήριο (σκέψεις 16, 20, 22, 23, 26, 27 και διατακτικό).

Απόφαση της 2ας Ιουλίου 2015, Gullotta και Farmacia di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:436)

Η υπόθεση αυτή αφορούσε Ιταλό φαρμακοποιό ο οποίος επιθυμούσε να πωλεί, σε ένα εκ των καταστημάτων του διαθέσεως παραφαρμακευτικών ειδών, συνταγογραφούμενα φάρμακα των οποίων το κόστος δεν καλύπτεται από τις υπηρεσίες υγείας. Ωστόσο, η αίτησή του για χορήγηση της απαραίτητης άδειας απορρίφθηκε, δεδομένου ότι η ιταλική νομοθεσία προβλέπει ότι η διάθεση τέτοιων φαρμάκων επιτρέπεται μόνον από φαρμακεία. Ο φαρμακοποιός, ισχυριζόμενος ότι η νομοθεσία αυτή αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, προσέφυγε ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale per la Sicilia (Ιταλία). Το τελευταίο υπέβαλε στο Δικαστήριο πλείονα προδικαστικά ερωτήματα, εκ των οποίων ένα σχετικό με την ερμηνεία του άρθρου 15 (ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία) του χάρτη.

Το Δικαστήριο, μνημονεύοντας το άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του, εκτίμησε ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου αυτού. Συγκεκριμένα, από την εν λόγω απόφαση δεν προέκυπταν με σαφήνεια οι λόγοι για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο διατηρούσε αμφιβολίες για το αν η επίμαχη νομοθεσία είναι συμβατή με το άρθρο 15 του χάρτη. Η απόφαση αυτή δεν περιείχε ούτε ενδείξεις βάσει των οποίων το Δικαστήριο θα μπορούσε να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο στοιχεία περί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που θα το διευκόλυναν να επιλύσει το νομικό ζήτημα το οποίο αντιμετώπιζε. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε απαράδεκτο το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα, εκτιμώντας ότι δεν είχε στη διάθεσή του τα αναγκαία στοιχεία για να δώσει χρήσιμη απάντηση (σκέψεις 17-21 και διατακτικό).

Διάταξη της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Stylinart (C-282/14, EU:C:2014:2486)

Στην υπόθεση αυτή, μια εμπορική εταιρία εγκατεστημένη στην Πολωνία και με αντικείμενο δραστηριότητας τη μεταφορά και παράδοση επίπλων στη Γερμανία, είχε υποστεί απαλλοτρίωση μέρους ακινήτου της ενόψει της κατασκευής δρόμου. Ως συνέπεια της απαλλοτρίωσης αυτής, αναγκάστηκε να λάβει σειρά μέτρων εξαιτίας των οποίων τα λειτουργικά έξοδα της επιχειρήσεώς της αυξήθηκαν σημαντικά. Ωστόσο, κατά το πολωνικό δίκαιο, η αποζημίωση που οφείλεται για

επιβληθείσα απαλλοτρίωση μπορεί να αντιστοιχεί μόνο στην αξία του απαλλοτριωθέντος αγαθού. Δεν υφίστατο νομική βάση ώστε να συμπεριληφθεί στην αποζημίωση αυτή ποσό που να αντιστοιχεί στις επελθούσες ζημιές, δηλαδή στη θετική ζημία καθώς και στα διαφυγόντα κέρδη. Η εν λόγω εταιρία, εκτιμώντας ότι το ποσό της αποζημιώσεώς της ήταν ανεπαρκές, προσέφυγε ενώπιον του Sąd Rejonowy w Rzeszowie (Πολωνία), το οποίο υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα προκειμένου να διευκρινιστεί αν η οικεία ρύθμιση ήταν συμβατή με τα άρθρα 16 (επιχειρηματική ελευθερία) και 17 (δικαίωμα ιδιοκτησίας) του χάρτη. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο, μνημονεύοντας τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διερωτάτο αν το κενό δικαίου που είχε διαπιστωθεί στο πολωνικό δίκαιο μπορούσε να πληρωθεί διά των κανόνων του χάρτη.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν θεμελιωνόταν αρμοδιότητά του να απαντήσει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, καθώς η τελευταία δεν εξηγούσε ούτε κατ' ελάχιστον την κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου σχέση μεταξύ του δικαίου της Ένωσης και της εθνικής νομοθεσίας. Αφού υπενθύμισε το περιεχόμενο του άρθρου 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το αιτούν δικαστήριο περιορίστηκε στη μεία διατάξεων του χάρτη, χωρίς να επικαλεστεί άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και χωρίς να εκθέσει τα συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία το οδήγησαν να διερωτηθεί ως προς την ερμηνεία ή την εφαρμογή άλλου κανόνα της Ένωσης πλην αυτών που περιλαμβάνονται στον χάρτη (σκέψεις 19-22 και διατακτικό).

Διάταξη της 25ης Φεβρουαρίου 2016, Aiudapds (C-520/15, EU:C:2016:124)

Η Agenzia Italiana del Farmaco (ιταλικός οργανισμός φαρμάκου, στο εξής: AIFA) είχε εκδώσει απόφαση με την οποία επέτρεπε τη χρήση αντικαρκινικού φαρμάκου μόνο στα δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία, αποκλείοντας συνεπώς τις εγκεκριμένες κινητές χειρουργικές μονάδες. Η Associazione Italiana delle Unità Dedicare Autonome Private di Day Surgery e dei Centri di Chirurgia Ambulatoriale (στο εξής: Aiudapds) κατέθεσε στο αιτούν δικαστήριο έκτακτη προσφυγή ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά της αποφάσεως αυτής. Κατήγγειλε πρακτικές ορισμένων φαρμακευτικών εταιριών που αντέβαιναν σοβαρά στον ανταγωνισμό καθώς και σημαντικές παραλείψεις της AIFA. Μία εξ αυτών των φαρμακευτικών εταιριών προέβαλε αντιρρήσεις κατά της εν λόγω διαδικασίας και ζήτησε να εξεταστεί η προσφυγή της Aiudapds από περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο.

Το αιτούν δικαστήριο διερωτάτο σχετικά με τη συμβατότητα προς το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου), και το άρθρο 54 (απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος) του χάρτη της κανονιστικής αυτής ρυθμίσεως, η οποία παρέχει σε έναν εκ των διαδίκων, κατόπιν της ασκήσεως έκτακτης προσφυγής ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη δυνατότητα να προκαλέσει, χωρίς τη συναίνεση ή τη συμμετοχή των λοιπών διαδίκων της διαφοράς, μεταφορά της αρμοδιότητας στο περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο, καθόσον η ρύθμιση αυτή συνεπάγεται σημαντικό και αδικαιολόγητο μειονέκτημα για τους πιο αδύναμους διαδίκους.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν περιείχε κανένα στοιχείο βάσει του οποίου είναι δυνατόν να κριθεί ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορούσε την ερμηνεία ή την εφαρμογή άλλου κανόνα του δικαίου της Ένωσης πλην αυτών που περιλαμβάνονται στον χάρτη. Κατά συνέπεια, έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να απαντήσει το ερώτημα που είχε υποβάλει το αιτούν δικαστήριο (σκέψεις 21, 23).